

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการ วิธีการ กลไกการปรับตัวทางสังคมของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา ศึกษาความสามารถในการปรับตัวทางสังคม และปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวทางสังคมของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา และเพื่อให้ได้คำตอบดังกล่าว จึงได้ใช้วิธีการเก็บข้อมูลวิธีผสมผสานทั้งเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ การสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม และใช้เชิงปริมาณ โดยการใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ระดับชั้นปีที่ 1 – 4 ที่มีที่พักอาศัยอยู่ในหอพักของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และเรียนอยู่ในคณะที่อยู่ทางฝั่งเชียงตอย 11 คณะ คือ คณะเกษตรศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ คณะสัตวแพทยศาสตร์ คณะอุตสาหกรรมเกษตร คณะบริหารธุรกิจ คณะมนุษยศาสตร์ คณะจิตรศิลป์ คณะศึกษาศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ และคณะสังคมศาสตร์ จำนวนทั้งสิ้น 345 คน

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลพื้นฐานทางด้านกลุ่มตัวอย่าง

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย มีอายุอยู่ในระหว่าง 18 - 20 ปี มากที่สุด อาศัยอยู่ในหอหญิงมากกว่าหอชาย มีนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มากที่สุด กลุ่มตัวอย่างเรียนอยู่คณะเกษตรศาสตร์ คณะบริหารธุรกิจ คณะศึกษาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ คิดเป็นสายวิทยาศาสตร์และสายสังคมศาสตร์จำนวนใกล้เคียงกัน ส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ทางภาคเหนือมากที่สุด เป็นนักศึกษาที่สามารถสอบเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่โดยวิธี รับตรง (โควตา) รองลงมาเป็นนักศึกษาที่มาจากทบวงมหาวิทยาลัยจัดสอบ (ส่วนกลาง) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่มีบิดา มารดา มีชีวิตอยู่ และยังคงอยู่ด้วยกัน มีบิดาเป็นผู้ปกครองมากกว่าบุคคลอื่น รองลงมามีผู้ปกครองเป็นมารดา นอกนั้น เป็นคุณย่า คุณยาย พี่ชาย ลุง และป้า ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีอาชีพรับราชการ รองลงมาประกอบอาชีพเกษตรกรรม และธุรกิจส่วนตัวเท่ากัน นอกนั้น ก็มีอาชีพ

รับจ้างทั่วไป ลูกจ้างเอกชน รัฐวิสาหกิจ และค้าขาย ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีรายได้ 5,001 – 10,000 บาท/เดือน รองลงมามีรายได้ 15,001 – 20,000 บาท/เดือน 10,000 – 15,000 บาท/เดือน มากกว่า 20,000 บาท/เดือน และน้อยกว่า 5,000 บาท/เดือน ระดับการศึกษาของบิดาส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา รองลงมาระดับปริญญาตรี นอกจากนี้ ยังมีมีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ปวช./ปวส. สูงกว่าปริญญาตรี และน้อยที่สุดคือ ไม่ได้เรียนหนังสือ ส่วนระดับการศึกษาของมารดา ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา รองลงมา คือ ระดับปริญญาตรี มัธยมศึกษา ปวช./ปวส. ไม่ได้เรียนหนังสือ และน้อยที่สุดคือ สูงกว่าปริญญาตรี กลุ่มตัวอย่างได้รับเงินสำหรับค่าใช้จ่ายจากบิดามากที่สุด รองลงมา ได้รับจากมารดา เงินกู้เพื่อการศึกษา และจากผู้ปกครองที่มีใช้มารดาและบุคคลอื่น ๆ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายจ่าย 3,001 – 5,000 บาท/เดือน น้อยกว่า 3,000 บาท/เดือน มากกว่า 10,000 บาท/เดือน มีจำนวนน้อยที่สุด กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะเดินทางไปเรียน โดยใช้รถจักรยานยนต์ ถัดลงไปใช้วิธีเดินเท้า และใช้รถยนต์ รถโดยสารประจำทาง (รถแดง) และ น้อยที่สุด คือ ใช้รถราง

2. กระบวนการ วิธีการ และกลไกการปรับตัวทางสังคมของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

2.1 สภาพการปรับตัวของนักศึกษา

การปรับตัวทางด้านความรู้เกี่ยวกับตัวเอง เป็นการปรับตัวแบบมุ่งที่จะรักษาสถานภาพของตนเอง เป็นความเชื่อและความรู้สึกที่บุคคลมีต่อตนเอง เกี่ยวกับความรู้สึกเชื่อมั่นในการมองเห็นคุณค่าของตนเอง ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษามีความตระหนักในสถานภาพของตนเอง ในฐานะเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จึงมีเป้าหมายที่จะให้จบการศึกษาให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น นักศึกษาจึงเน้นปรับตัวทางด้านบทบาทหน้าที่ ทั้งในฐานะเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ บทบาทของความเป็นเพื่อน บทบาทของความเป็นรุ่นพี่ บทบาทของความเป็นรุ่นน้อง บทบาทของความเป็นลูกศิษย์ บทบาทของการเป็นสมาชิกของหอพัก บทบาทการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของมหาวิทยาลัย โดยที่นักศึกษาไม่มีความรู้สึกคับข้องใจ สามารถปรับตัวได้เป็นอย่างดี

การปรับตัวทางด้านการพึ่งพาอาศัยระหว่างกัน เป็นการปรับตัวโดยมีเป้าหมายเพื่อความมั่นคงทางสังคมของบุคคล โดยให้ความสำคัญเรื่องสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษามีความสัมพันธ์ที่ดีต่อมหาวิทยาลัย ต่อเพื่อน รุ่นพี่ รุ่นน้อง และอาจารย์

2.2 กระบวนการ วิธีการ และกลไกการปรับตัว

2.2.1 กระบวนการปรับตัวของนักศึกษา ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการรับรู้ นักศึกษามีการรับรู้เรื่องต่าง ๆ ที่เขาไม่เคยรู้มาก่อนที่จะเป็นนักศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จากการรับฟังคำบอกกล่าวของบิดา มารดา ผู้ปกครอง ญาติพี่น้อง เกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ในมหาวิทยาลัย การรับรู้ทำให้เขาพยายามเตรียมตัวในการเข้าสู่บทบาทของการเป็นนักศึกษา จากนั้นเข้าสู่ขั้นตอนการเรียนรู้ นักศึกษาจะมีการเรียนรู้ โดยอาจฟังคำบอกเล่า แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันจากสื่อต่าง ๆ หรือสังเกต เลียนแบบพฤติกรรมจากรุ่นพี่ หรือเพื่อนที่เขาประทับใจ และเข้าสู่ขั้นตอนการตัดสินใจ นักศึกษาจะมีการประเมินผล พิจารณาถึงผลดีผลเสียของการที่จะนำข้อมูลที่รับรู้ เรียนรู้ ไปปฏิบัติว่าจะมีประโยชน์มากน้อยเพียงใด แล้วจึงเข้าสู่ขั้นตอนการทดลองปฏิบัติ เมื่อนักศึกษาได้มีการประเมินผลข้อมูลแล้ว ถ้ามีผลดีมากกว่าผลเสียก็จะนำไปปฏิบัติ ขั้นตอนสุดท้ายก็คือ เมื่อการนำไปทดลองปฏิบัติแล้วเกิดผลดี มีประโยชน์ ก็จะยอมรับข้อมูลนั้นนำไปปฏิบัติต่อไป

2.2.2 วิธีการปรับตัวของนักศึกษาประกอบด้วย

(1) การกล่อมเกลாதงสังคม ซึ่งเป็นกระบวนการทั้งทางตรงและทางอ้อมที่มนุษย์ในสังคมได้เรียนรู้คุณค่า กฎเกณฑ์ ระเบียบแบบแผน ที่คนกลุ่มหนึ่งกำหนดขึ้น เพื่อวางไว้เป็นแบบแผนปฏิบัติต่อกัน เพื่อให้บุคคลได้พัฒนาบุคลิกภาพของตนให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม กระบวนการกล่อมเกลาโดยตรง ได้แก่ การอบรมสั่งสอนจากพ่อแม่ ญาติผู้ใหญ่ อาจารย์ แม่บ้าน รุ่นพี่ พี่รหัส และการประชุมนิเทศของมหาวิทยาลัย กระบวนการกล่อมเกลาทงอ้อม ได้แก่ การเลียนแบบ การสังเกตพฤติกรรม

(2) การศึกษานอกระบบ หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยที่จัดขึ้นเพื่อให้ให้นักศึกษาได้เข้ากลุ่ม และเรียนรู้ถึงการใช้ชีวิตในสังคม มหาวิทยาลัย เช่น กิจกรรมรับน้องใหม่ กิจกรรมชมรม กิจกรรมวันสำคัญต่าง ๆ

(3) การเรียนรู้ตามอัธยาศัย หมายถึง การที่นักศึกษามีการศึกษาหาความรู้จากแหล่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง ด้วยความสมัครใจและสนใจ แหล่งหาความรู้ของการ

เรียนรู้ตามอัธยาศัย ได้แก่ สำนักหอสมุด ห้องสมุดประจำคณะ หอพักนักศึกษา ร้านบริการ Internet

2.2.3 กลไกการปรับตัวของนักศึกษา

กลไกที่ส่งผลต่อการปรับตัวทางสังคมของนักศึกษา ได้แก่ ครอบครัวมหาวิทยาลัย กลุ่มเพื่อน สื่อมวลชน

(1) ครอบครัว เป็นกลไกในการกล่อมเกลापฏัตติกรรมในทุกด้าน ครอบครัวที่มีความสัมพันธ์ที่ดี จะมีส่วนในการทำให้พฤติกรรมของนักศึกษาเกิดการสร้างสรรค์ ส่วนครอบครัวที่แตกแยก หรือความสัมพันธ์ไม่ดี ก็จะทำให้ศึกษามักจะมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ความสัมพันธ์ในครอบครัวขึ้นอยู่กับสถานภาพของครอบครัว เช่น การศึกษา อาชีพและฐานะทางเศรษฐกิจ

(2) มหาวิทยาลัย เป็นกลไกหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางสังคมของนักศึกษา ซึ่งได้แก่ ผู้บริหาร อาจารย์ บุคลากรของมหาวิทยาลัย การจั้ดระบบการบริหาร หลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การวัดผลทางการศึกษาและสัมฤทธิ์ผล การพัฒนาการศึกษา การบริหารวิชาการ การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม สื่อการสอนและอุปกรณ์การศึกษาและวิจัย ห้องสมุดและระบบสารสนเทศ สภาพแวดล้อม งบประมาณหอพักนักศึกษา

(3) กลุ่มเพื่อน เป็นกลไกที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักศึกษาทั้งทางตรงและทางอ้อม ทางตรงก็ได้แก่ การชักชวน คำแนะนำจากเพื่อน ทางอ้อม ได้แก่ การสังเกต การเลียนแบบ เพื่อปรับตัวให้เข้ากับพฤติกรรมของกลุ่มเพื่อน กลุ่มเพื่อนเป็นกลุ่มที่ใกล้ชิดสนิทสนมมากกว่ากลุ่มอื่น จึงมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้พฤติกรรมทางสังคม โดยการสังเกต แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เลียนแบบ และมีการแนะนำชักชวนให้มีพฤติกรรมที่คล้ายตามกัน

(4) สื่อมวลชน เป็นกลไกที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอีกประการหนึ่ง สื่อเป็นต้นแบบของพฤติกรรมต่าง ๆ โดยนักศึกษาจะเลียนแบบตัวอย่าง เช่น ดารา นายแบบ นักร้อง นักแสดงที่เขาชื่นชอบ แล้วประพฤติตามพฤติกรรมเหล่านั้น

3. ความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของนักศึกษามหาวิทยาลัย เชียงใหม่

ความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่พบว่า นักศึกษามีความสามารถในการปรับตัวได้มาก คือ ด้านการเรียน ด้านสุขภาพ และนักศึกษามีความสามารถในการปรับตัวได้น้อย คือ ด้านกิจกรรม ด้านที่อยู่อาศัย ด้านการเดินทาง ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อน รุ่นพี่ รุ่นน้อง และอาจารย์ ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนต่างเพศ

4. ความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของนักศึกษามหาวิทยาลัย เชียงใหม่

สถานภาพและภูมิหลังของนักศึกษามีผลต่อความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของนักศึกษา ดังนี้

ปัจจัยที่ไม่มีผลต่อความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้แก่ ชั้นปี ภูมิสำเนา สถานภาพทางครอบครัว อาชีพของผู้ปกครอง รายได้ของผู้ปกครอง ระดับการศึกษาของบิดา ระดับการศึกษาของมารดา

ปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้แก่

1. เพศ

เพศหญิงมีความสามารถในการปรับตัวได้ดีกว่าเพศชาย

2. วิธีการสอบเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัย

นักศึกษาที่สอบเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่โดยวิธีรับตรง (โควตา) มีความสามารถในการปรับตัวได้ดีกว่านักศึกษาที่สอบเข้าโดยวิธีทบวงมหาวิทยาลัยจัดสอบ (ส่วนกลาง)

3. คณะ

คณะที่มีความสามารถในการปรับตัวได้มากที่สุดเรียงลำดับไปน้อยที่สุดคือ คณะมนุษยศาสตร์ คณะสัตวแพทยศาสตร์ คณะบริหารธุรกิจ คณะศึกษาศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ คณะเกษตรศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ และคณะอุตสาหกรรมเกษตร

อภิปรายผล

จากการวิจัยครั้งนี้ พบว่า การปรับตัวทางสังคมของนักศึกษาเป็นผลรวมของการเรียนรู้ทางสังคม และทำให้ทราบถึงกระบวนการ วิธีการ และกลไกในการปรับตัว ความสามารถในการปรับตัว และปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวทางสังคมของนักศึกษา

การปรับตัวทางสังคมของนักศึกษาเป็นการแสดงถึงความสามารถในการใช้ความรู้ ความเข้าใจด้วยกระบวนการเชื่อมโยงกันไปสู่ภาวะการตัดสินใจ และภาคปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับคำอธิบายของ Bloom (1972 : 201) ซึ่งมี 6 ขั้นตอน คือ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินผล อันเป็นพฤติกรรมการเรียนรู้กลุ่มพุทธิพิสัย เนื้อหาการเรียนรู้ที่ นำไปสู่การปรับตัวของนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พิจารณาได้จาก ด้านการเรียน ด้านที่อยู่อาศัย ด้านกิจกรรม ด้านการเดินทาง ด้านสุขภาพ ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อน รุ่นพี่ รุ่นน้อง และอาจารย์ และด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนต่างเพศ

กระบวนการปรับตัวทางสังคมของนักศึกษา ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ขั้นตอนแรก คือ การรับรู้ข้อมูล ซึ่งเป็นข้อมูลใหม่ นักศึกษาไม่เคยได้รู้มาก่อน จากพ่อแม่ ญาติ พี่น้อง และสื่อต่าง ๆ จากนั้น เข้าสู่ขั้นตอนการเรียนรู้ เป็นการศึกษาข้อมูลใหม่เหล่านั้น แล้วเข้าสู่ขั้นตอนการตัดสินใจ โดยการนำข้อมูลนั้นมาประเมินผล เพื่อพิจารณาว่ามีผลดีหรือผลเสียอย่างไร หากตนปฏิบัติตามข้อมูลนั้น จากนั้นเป็นขั้นตอนการทดลองปฏิบัติ เมื่อทราบผลการประเมินก็ลองนำมาปฏิบัติดู และเข้าสู่ขั้นตอนสุดท้าย คือ ขั้นตอนการยอมรับ เมื่อได้มีการทดลองปฏิบัติแล้วเกิดผลดีก็จะทำให้เกิดการยอมรับนำไปปฏิบัติต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการปรับตัวของโรเจอร์ (Rogers อ่างในสมศักดิ์ ศรีสันติสุข , 2536 หน้า 109) ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ ขั้นตื่นตัวในการรับข่าวสาร ขั้นสนใจหาข่าวสารเพิ่มเติม ขั้นประเมินผล ขั้นการทดลองปฏิบัติ และขั้นตอนการยอมรับ

การกล่อมเกลางานสังคม เป็นวิธีการหนึ่งของการปรับตัวทางสังคมของนักศึกษา ได้แก่ การอบรมสั่งสอน ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งที่ช่วยให้นักศึกษาได้เรียนรู้ และเตรียมพร้อมกับสภาพใหม่ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ซึ่งผู้ให้การอบรมสั่งสอนอันดับแรก ได้แก่ ครอบครัวที่เคยมีประสบการณ์ผ่านชีวิตมหาวิทยาลัยมาแล้วถ่ายทอดให้กับนักศึกษา นอกจากนี้ ก็ยังมี

อาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ในการอบรมแก่นักศึกษาที่ตนเองรับผิดชอบโดยตรง อาจารย์แม่บ้าน ดูแลและให้คำแนะนำปรึกษาแก่นักศึกษาที่อยู่หอพักรุ่นพี่ โดยเฉพาะพี่รหัส ให้ความรู้และชี้แนะสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับรุ่นน้องหรือน้องรหัส นอกจากการอบรมสั่งสอนแล้ว การประชุมนิเทศของมหาวิทยาลัยโดยผู้บริหารมหาวิทยาลัย และเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัย ทำให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับมหาวิทยาลัย ซึ่งสอดคล้องกับ ธารรงค์ เสียงประชา (2538, หน้า 165 - 167) กล่าวว่า การกล่อมเกลாதงสังคมเป็นกระบวนการทางการศึกษาที่มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้สังคมดำรงอยู่ และช่วยให้บุคคลในสังคม สามารถมีชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมนั้นได้เป็นอย่างดี แต่สังคมมีคนหมู่มาก จึงต้องมีตัวแบบของสังคม ทำหน้าที่กล่อมเกลากบุคลิกภาพของสมาชิก การสังเกตและเลียนแบบคนอื่น ๆ ที่อยู่รอบข้าง หรือการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อน ๆ นักศึกษาด้วยกัน เนื้อหาในการกล่อมเกลาก็เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม วัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อและระสนิยม และการดำเนินชีวิตในสังคมของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่เป็นการกล่อมเกลาทงสังคมของนักศึกษา ทำให้นักศึกษามีการปรับตัวได้

การศึกษานอกระบบ เป็นวิธีการเรียนรู้ในการปรับตัวทางสังคมอีกแบบหนึ่ง ซึ่งมหาวิทยาลัยได้จัดกิจกรรมต่าง ๆ ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ให้นักศึกษาได้เข้ากลุ่ม และเรียนรู้ถึงการใช้ชีวิตในสังคมมหาวิทยาลัย เช่น กิจกรรมรับน้องใหม่ กิจกรรมรับน้องขึ้นดอยสุเทพ กิจกรรมรับน้องรถไฟ กิจกรรมชมรมต่าง ๆ กิจกรรมวันสำคัญต่าง ๆ ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้วิถีชีวิตการเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัย ได้พบเพื่อนใหม่ มีความสนใจในเรื่องเดียวกัน กล่อมเกลาให้นักศึกษามีเพื่อน มีพวกพ้องไม่โดดเดี่ยว มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทำให้เกิดการเรียนรู้ในการปรับตัวในการใช้ชีวิตร่วมกัน โดยผ่านกระบวนการจัดกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งวอร์เตอร์ (Warters อ้างใน อารณพันธ์ จันทรสว่าง, 2525, หน้า 51) ได้กล่าวว่า การรวมตัวของบุคคล ซึ่งมีการเร่งเร้าระหว่างกัน จะมีจุดมุ่งหมายปลายทางร่วมกัน และเป็นการศึกษาในกล่อม ทำให้ความต้องการของแต่ละคนได้บรรลุผลเป็นที่พึงพอใจ

การเรียนรู้ตามอัธยาศัย เป็นวิธีการหนึ่งที่ช่วยในการปรับตัวของนักศึกษาได้เป็นอย่างดี เนื่องจากเป็นการศึกษาหาความรู้ตามความสนใจและสมัครใจเอง ซึ่งแหล่งความรู้

ตามอัยยาศัย ก็ได้แก่ สำนักหอสมุดกลาง ห้องสมุดประจำคณะ หอพักนักศึกษา ร้านบริการ Internet บริเวณหน้าและหลังมหาวิทยาลัย การเรียนรู้ตามอัยยาศัยเกิดขึ้นได้ง่ายและตลอดเวลาทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ทำให้นักศึกษามีการพัฒนาการเรียนรู้อย่างตนเองได้มากขึ้น

กลไกการปรับตัวทางสังคมของนักศึกษาที่สำคัญอันดับแรก คือ ครอบครัว เพราะครอบครัวเป็นสถาบันแห่งแรกที่ทำให้กระบวนการเรียนรู้ทางสังคมแก่เด็ก ในการหล่อหลอมให้เติบโตขึ้นมาเป็นผู้มีวัฒนธรรม จริยธรรม ค่านิยม ซึ่งในอดีตครอบครัวจะมีบทบาทต่อการปรับตัวอย่างมาก แต่ปัจจุบันสภาพสังคมได้เปลี่ยนแปลงไป ทำให้วิถีชีวิตและครอบครัวเปลี่ยนแปลงไปด้วย ทั้งพ่อและแม่ต้องออกทำงานนอกบ้าน ไม่มีเวลาดูแลอบรมสั่งสอนลูกเหมือนสมัยก่อน และลักษณะทางครอบครัวก็กลายเป็นครอบครัวเดี่ยว ทำให้ไม่มีผู้ที่เป็นผู้ใหญ่ไว้ใจ เชื่อถือได้ดูแลเด็ก นอกจากนั้น ยังมีสถาบันอื่นเข้ามาทำหน้าที่แทน เช่น โรงเรียน เพื่อน สื่อมวลชน ทำให้ครอบครัวมีบทบาทลดลง นอกจากนั้น ครอบครัวที่มีความสัมพันธ์ที่ดี มีพ่อแม่เป็นแบบอย่างที่ดี จะมีการดูแลให้คำแนะนำอบรมสั่งสอนเด็กให้รู้จักใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ และรู้จักว่า สิ่งใดควร สิ่งใด ไม่ควร ถ้าเด็กมีความเชื่อและศรัทธาครอบครัวเขาก็จะทำตาม ส่วนครอบครัวที่มีแต่ความแตกแยก ทะเลาะเบาะแว้ง ทำให้ครอบครัวขาดความรัก ความอบอุ่น อาจส่งผลให้เขาประพฤตินิสัยที่ไม่พึงประสงค์ เช่น เป็นคนก้าวร้าว อารมณ์หยาบ ขอบเขี้ยวเดรัจฉาน ไม่สนใจการเรียน เป็นต้น ซึ่งนักจิตวิทยา และนักสังคมวิทยา ได้เน้นให้เห็นว่า สภาพครอบครัวที่เรียกว่า “บ้านแตก” เป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งของการแสดงพฤติกรรมที่เป็นปัญหาสำหรับเด็กและวัยรุ่น สำหรับสภาพ “บ้านแตก” คือ การที่บิดาหรือมารดาตายหรือตายทั้งคู่ หรือบิดามารดายังมีชีวิตอยู่ แต่ทะเลาะเบาะแว้งกัน หรือมีความเห็นไม่ลงรอยกัน หรือหย่าร้างกัน บิดา มารดาไปมีภรรยาหรือสามีใหม่ หรือการที่พี่น้องได้รับความรักจากบิดามารดาไม่เท่าเทียมกัน สภาพบ้านแตกเช่นนี้ ทำให้เด็กต้องเผชิญกับปัญหาในด้านการปรับตัวและอาจแสดงพฤติกรรมต่างๆ ที่ก่อให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมาอีก และถ้าไม่ใครคอยแนะนำช่วยเหลือ เด็กเหล่านี้ก็อาจจะแสดงพฤติกรรมที่เป็นปัญหารุนแรงยิ่งขึ้น (ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ และคณะ, 2532, หน้า 720)

มหาวิทยาลัยเป็นอีกกลไกหนึ่งในฐานะสถาบันที่มีความสำคัญในการปรับตัวทางสังคมของนักศึกษา เพราะมีหน้าที่อบรมสั่งสอนทั้งด้านวิชาการ และการดำเนินชีวิตใน

สังคม มหาวิทยาลัยมีกลไกในการถ่ายทอดการเรียนรู้ คือ อาจารย์ ตำรา และกิจกรรมต่าง ๆ และ นักศึกษาต้องใช้เวลาอยู่ในมหาวิทยาลัยมากกว่าที่อื่น แต่ปัจจุบัน มหาวิทยาลัยมีการถ่ายทอดความรู้ในด้านจริยธรรมน้อยมาก เพราะเน้นเฉพาะวิชาการ ทำให้เด็กขาดความเคารพและศรัทธา และบรรยากาศค่อนข้างจะเป็นวิชาการเกินไป ความสัมพันธ์ระหว่างลูกศิษย์กับอาจารย์มีน้อยมาก ต่างก็คิดว่าตนเองทำหน้าที่ดีที่สุดแล้ว นั่นคืออาจารย์ถือว่าได้สอนให้แล้ว ส่วนนักศึกษา ก็ถือว่าเสียเงินค่าเรียนแล้ว จึงทำให้ขาดความสัมพันธ์ทางด้านจิตใจ ดังนั้น มหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นกลไกการปรับตัวของนักศึกษา จึงช่วยในการปรับตัวของนักศึกษาได้น้อยลง อย่างไรก็ตามผู้วิจัยก็มีความเห็นสอดคล้องกับผลการศึกษาของอนรรักษ์ ปัญญาวัฒน์, และคณะ (2543) ว่า “มหาวิทยาลัยอาจจะได้รับการมองว่าเป็นแหล่งสร้างภาพจำลองทางอุดมคติที่บุคคลจำเป็นต้องเรียนรู้ ทดลองและตัดสินใจเองมากกว่าสอนสั่งโดยตรงให้บุคคลกระทำตาม”

กลุ่มเพื่อน เป็นกลไกที่สำคัญมากอีกประการหนึ่ง การคบเพื่อน เขาจะเลือกคบพวกที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน เช่น ทักษะคิด ค่านิยม ความสนใจ อุปนิสัย ความสามารถ เขาจะมีการปรับตัวให้เข้ากันได้ แม้ว่าจะมาจากสภาพแวดล้อมที่ต่างกัน และจะพยายามปรับตัวให้กลมกลืน และสอดคล้องกับพฤติกรรมกลุ่มเพื่อน เพื่อให้เขายอมรับและเข้ากลุ่มได้ในช่วงของวัยรุ่น เพื่อจะเป็นบุคคลที่สำคัญมากที่สุดในชีวิต โดยเฉพาะนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ส่วนใหญ่ต้องห่างจากครอบครัว เพื่อนจึงมีความสำคัญต่อเขามาก ซึ่งจะเป็นต้นแบบของการเรียนรู้ และเป็นผู้รับการถ่ายทอดการเรียนรู้พฤติกรรมโดยการสังเกต เลียนแบบ แนะนำ ชักชวน และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ดังนั้น หากนักศึกษารู้จักเลือกคบเพื่อนที่เป็นคนดี ก็จะนำความเจริญมาสู่ชีวิต แต่หากคบเพื่อนที่ไม่ดี ก็จะนำความเสื่อมเสียมาสู่ตนเองและครอบครัว

สื่อมวลชนเป็นกลไกสำคัญในการปรับตัวทางสังคมของนักศึกษาปัจจุบัน สื่อมวลชนเป็นองค์กรที่แสวงหากำไร โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบที่จะตามมา โดยมีการกระทำทุกวิถีทางที่จะทำให้ผู้ชมคล้อยตาม สื่อมวลชนที่มีบทบาทมากที่สุด คือ โทรทัศน์ เพราะมีเกือบทุกบ้าน และมีประสิทธิภาพในเรื่องภาพ เสียง และเนื้อหาที่จูงใจให้คล้อยตาม จึงเป็นต้นแบบที่สำคัญสำหรับ นักศึกษา ซึ่งอยู่ในวัยรุ่น นอกจากนั้น ก็มีวิทยุ ที่น่าจะเป็นสื่ออีกแบบหนึ่งที่มีบทบาทและมีเสียงทุกบ้าน สามารถนำไปได้ทุกที่ และราคาไม่แพง และปัจจุบันนี้สื่อ

มีอิทธิพลมากที่สุดคือ Internet ซึ่งนักศึกษาได้มีการใช้บริการกันอย่างกว้างขวางทั้งกับคนที่รู้จักและไม่รู้จัก และเป็นต้นเหตุของการนำความเสียหายมาสู่ผู้ใช้มากมาย เช่น เป็นสื่อสัมพันธ์ทางเพศ นำไปสู่การนัดหมายและประพฤติดังกล่าวต่อไป ซึ่งมีตัวอย่างให้เห็นมากมาย และการที่จะควบคุมการผลิตสื่อต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับนักศึกษาวัยรุ่นตลอดเวลา ย่อมทำได้ยาก ดังนั้น บิดามารดา หรือผู้ปกครองและครูอาจารย์ควรมีส่วนช่วยป้องกันปัญหานี้ โดยการแนะนำหนังสือ หรือภาพยนตร์ หรือสื่ออื่น ๆ ที่เหมาะสมกับเด็ก ในบางครั้งอาจหาโอกาสดูภาพยนตร์หรืออ่านหนังสือกับเด็ก เช่น การดูภาพยนตร์ โทรทัศน์ด้วยกัน และอาจให้เด็กได้แสดงความคิดเห็น ข้อคิดหรือสิ่งที่ได้รับชมจากภาพยนตร์นั้น แล้วช่วยชี้แจง หรือปรับความเข้าใจให้แก่เด็ก ซึ่งจะเป็นการช่วยให้เด็กค่อย ๆ เรียนรู้และเลือกสื่อต่าง ๆ ตลอดจนเลือกสิ่งต่าง ๆ วัสดุต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมได้อย่างเหมาะสม และย่อมหมายความว่า บุคคลทุกฝ่ายได้ร่วมมือกันพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้มีคุณค่าต่อสังคมและประเทศ (ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ และคณะ, 2532, หน้า 726)

จากการศึกษาพบว่า ครอบครัว มหาวิทยาลัย กลุ่มเพื่อน และสื่อมวลชน เป็นกลไกสำคัญในการปรับตัวของนักศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของชิตกมล สังข์ทอง ซึ่งพบว่า การวางตัวแบบของบิดามารดา การอบรมเลี้ยงดู กลุ่มเพื่อน โรงเรียน สิ่งแวดล้อมที่เขาอาศัยอยู่มีอิทธิพลต่อวินัยของวัยรุ่น

ปัจจัยทางด้านสถานภาพและภูมิหลังของศึกษานับเป็นปัจจัยหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมผลักดันและเป็นอุปสรรคต่อการปรับตัวของนักศึกษา จากการศึกษาพบว่า เพศเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวของนักศึกษา โดยเพศหญิงจะมีความสามารถในการปรับตัวทางสังคมได้ดีกว่าเพศชาย เนื่องจากโดยพื้นฐานเพศหญิงเป็นเพศที่อ่อนแอ หวาดระแวง กลัว ดังนั้น เพศหญิงจึงต้องพยายามปรับตัวให้ได้ โดยมีการระมัดระวัง มุ่งมั่น ขยันหมั่นเพียร มีความตั้งใจเอาใจใส่ในการเรียน พยายามสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมห้องพัก เพื่อนร่วมหอพัก จะพยายามเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อให้ความร่วมมือกับผู้จัดเท่าที่ทำได้ มีการดูแลรักษาสุขภาพร่างกายตนเองให้ดีอยู่เสมอ และพยายามสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อน รุ่นพี่ รุ่นน้อง และอาจารย์ รวมทั้งเพื่อนต่างเพศ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ขบวนการ พลตรี ซึ่ง

พบว่า เพศหญิงมีแนวโน้มที่จะผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมมากกว่าเพศชาย ซึ่งมีผลทำให้ การปรับตัวของเพศหญิงดีกว่าเพศชาย

ปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวของนักศึกษาอีกประการหนึ่ง คือ นักศึกษาที่สอบเข้า ศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยโดยวิธีสอบโควต้ามีความสามารถในการปรับตัวได้ดีกว่านักศึกษา ที่สอบเข้าโดยวิธีทบวงมหาวิทยาลัยจัดสอบ ทั้งนี้ ก็เนื่องมาจากความพร้อมของผู้สอบ โควต้า คือ เป็นนักเรียนที่เรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษา ธิการ ดังนั้น จึงมีความพร้อมทั้งวัยวุฒิและคุณวุฒิมากกว่านักศึกษาที่สอบเข้าโดยวิธีสอบ ของทบวง ซึ่งอาจจะเป็นนักศึกษาที่เรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หรือมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ สามารถเข้ามาได้ อีกประการหนึ่งก็คือ นักศึกษาโควต้าเป็นคนที่อยู่ในภาคเหนือแล้ว เพราะ ฉะนั้น จึงมีความสามารถในการปรับตัวได้เข้ากับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติได้ดีกว่า นักศึกษาที่มาจากภาคอื่น

ปัจจัยอีกประการหนึ่งที่มีผลต่อการปรับตัวของนักศึกษาก็คือคณะ พบว่า นักศึกษาที่อยู่ในคณะทางสายสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มีความสามารถในการปรับตัว ได้ดีกว่านักศึกษาทางสายวิทยาศาสตร์และแพทยศาสตร์ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากนักศึกษาที่ที่ เรียนสายสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ได้เรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับมนุษย์และสังคม ทำให้ เข้าใจในสภาพของสังคมปัจจุบันได้ดีกว่านักศึกษาทางสายวิทยาศาสตร์และแพทยศาสตร์ที่มี การเรียนเน้นหนักทางด้านวิทยาศาสตร์และการแพทย์ ซึ่งค่อนข้างจะหนักกว่า อาจมีผลต่อ ภาวะจิตใจ และมีผลต่อการปรับตัวทางสังคมของเขาด้วย จากการศึกษาพบว่า เพศ คณะ ที่นักศึกษาเรียนอยู่ และวิธีการสอบเข้าเรียน เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวของนักศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วลัยลักษณ์ อัครธีรวงศ์ ได้ศึกษาพบว่า เพศ ประเภท นักศึกษาที่สอบเข้าเรียนต่อในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่และคณะ เป็นปัจจัยที่มีผลกระทบต่อ การเรียนของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ในมหาวิทยาลัยของรัฐ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ในการทำวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้แก่ ด้านการเรียน ด้านกิจกรรม ด้านที่อยู่อาศัย ด้านการเดินทาง ด้านสุขภาพ ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อน รุ่นพี่ รุ่นน้อง และอาจารย์ และความสัมพันธ์กับเพื่อนต่างเพศ ซึ่งมีประเด็นที่กว้างมาก ทำให้ได้ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปและข้อมูลที่เจาะลึกพอสมควร ดังนั้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เจาะลึกมากยิ่งขึ้น ก็ควรจะทำเพียงด้านใดด้านหนึ่ง

2. ในการทำวิจัยครั้งนี้ ได้ทำการศึกษาเฉพาะนักศึกษาที่อาศัยอยู่หอพักและเรียนอยู่คณะต่าง ๆ ที่อยู่ในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ฝั่งเชิงดอยสุเทพ ดังนั้น ในการทำวิจัยต่อไป ควรจะได้ทำการวิจัยกับนักศึกษาที่อาศัยอยู่ในหอพักและคณะต่าง ๆ ที่อยู่ในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ฝั่งสวนดอก ซึ่งได้แก่ คณะแพทยศาสตร์ คณะเทคนิคการแพทย์ คณะพยาบาลศาสตร์ คณะเภสัชศาสตร์ และคณะทันตแพทยศาสตร์ ตลอดจน นักศึกษาที่อาศัยอยู่นอกมหาวิทยาลัย เนื่องจากมีสภาพแวดล้อมที่ต่างกับหอพักฝั่งเชิงดอยสุเทพ

3. ในการทำวิจัยครั้งนี้ ได้ทำการศึกษาเฉพาะนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ดังนั้น หากมีการทำวิจัยในลักษณะนี้กับนักศึกษาสถาบันอื่น ๆ ซึ่งมีสภาพแวดล้อมและสถานภาพส่วนตัวต่างกับนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ อาจจะได้ผลการศึกษาที่แตกต่างจากงานวิจัยฉบับนี้ ซึ่งจะทำให้เกิดความรู้มากยิ่งขึ้น